

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Покатаєва Катерина Петрівна

УДК 330.322.2:658.152

**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародної економіки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Гриньов Андрій Валентинович,
Харківський національний автомобільно-
дорожній університет,
завідувач кафедри міжнародної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ястремська Олена Миколаївна,
Харківський національний економічний
університет, завідувач кафедри економіки,
організації та планування діяльності підприємства;

кандидат економічних наук, доцент
Донець Любов Іванівна,
Донецький національний університет економіки
і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського,
доцент кафедри прикладної економіки.

Захист відбудеться «2» липня 2008р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.050.02 у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21.

Автореферат розісланий «30» травня 2008р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Максименко Я.А.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. За ринкових умов інвестиційна діяльність виступає одним із найважливіших факторів стійкого зростання та динамічного розвитку української економіки, оскільки становить підґрунтя для відтворення і розширення виробничо-інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності й ефективності функціонування. Проте відсутність на багатьох з них цілісної високоефективної системи інвестиційного менеджменту, адекватної вимогам мінливого ринкового середовища та спрямованої на забезпечення раціонального використання інвестиційних ресурсів, актуалізує проблему вдосконалення і розвитку науково-методичних підходів та інструментарію управління інвестиційною діяльністю, застосування яких сприятиме прискоренню соціально-економічного розвитку українських підприємств через вкладання капіталу.

На теперішній час існує достатньо велика кількість наукових праць, в яких на теоретичному і методологічному рівнях ґрунтовно розроблено широке коло питань управління інвестиційною діяльністю. Так, серед здобутків сучасної науки основу досліджень у зазначеному напрямку, передусім, становлять роботи таких провідних вітчизняних науковців як І.О. Бланк, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, Н.С. Герасимчук, А.Ф. Гойко, В.М. Гриньова, Б.В. Губський, Л.І. Донець, А.Г. Загородній, В.Я. Заруба, О.Є. Кузьмін, Ю.В. Макогон, П.Г. Перерва, А.А. Пересада, М.Г. Чумаченко, А.І. Яковлев, О.М. Ястремська та інші. Водночас вагомий внесок у розвиток теорії інвестиційного менеджменту, зокрема, його наукових підходів та інструментарію, методології прийняття інвестиційних рішень зробили такі відомі зарубіжні вчені як В. Беренс, Г. Бірман, В.В. Бочаров, М. Бромвич, Л.Дж. Гітман, Л. Крушвіц, В. Мертенс, В.Д. Шапіро, У. Шарп, В.В. Шеремет та інші. Разом з тим, беручи до уваги численні наукові розробки з управління інвестиційною діяльністю, окремі проблеми прикладного характеру не дістали належного вирішення і, залишаючись недостатньо дослідженими та методично забезпеченими, потребують подальшого розвитку як у науково-теоретичному, так і практичному аспектах. Зокрема, подальших досліджень потребують теоретико-методичні положення з формування інвестиційної стратегії підприємства, оцінки його інвестиційної привабливості й оптимізації інвестиційного портфеля як ефективних складових інвестиційного менеджменту для удосконалення на цій основі його науково-методичного інструментарію.

Необхідність розвитку теоретико-методичного забезпечення цих наукових завдань зумовила актуальність дисертаційного дослідження та його науково-практичне значення, визначила вибір теми дисертації, її мету, структуру, коло теоретичних і практичних завдань, об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі міжнародної економіки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету в межах держбюджетної теми МОН України «Розробка методології оцінки конкурентоспроможності інноваційних продуктів у міжнародному середовищі» (ДР № 0105U009057), під час виконання якої

здобувач запропонував рекомендації щодо удосконалення процесів формування і реалізації інвестиційної стратегії підприємства, розробки і прийняття рішень з формування оптимального інвестиційного портфеля. Матеріали дослідження використовувалися при виконанні госпдоговірної науково-дослідної роботи «Визначення резервів підвищення ефективності використання економічного потенціалу підприємства» (ДП «Одеський облавтодор» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України», м. Одеса, ДР № 0107U006061), у рамках якої здобувачем обґрунтовані та розроблені методичні підходи до інтегральної оцінки інвестиційної привабливості та оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних засад управління інвестиційною діяльністю та розробка організаційно-методичних положень і практичних рекомендацій щодо застосування його інструментарію машинобудівними підприємствами. Досягнення поставленої мети відбувалося за допомогою послідовного вирішення таких завдань:

комплексний аналіз та узагальнення існуючих підходів до економічного змісту основних категорій, що відбивають інвестиційний процес; систематизація підходів до класифікації інвестицій;

узагальнення та розвиток теоретичних положень з питань управління інвестиційною діяльністю підприємств, зокрема удосконалення процесу формування і реалізації інвестиційної стратегії;

аналіз сучасного стану і визначення головних тенденцій динаміки інвестиційної діяльності вітчизняного машинобудівного комплексу;

теоретичне обґрунтування і розробка методичного підходу до інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств на основі синтезу фінансового та багатовимірного факторного аналізу; дослідження інвестиційної привабливості підприємств машинобудівної галузі промисловості України;

розвиток організаційно-методичних засад розробки і прийняття рішень щодо об'єктної спрямованості інвестиційної діяльності та інструментарію її оптимізації на основі обґрунтування критерію корисності інвестиційного портфеля підприємства;

обґрунтування і розробка теоретико-методичного підходу до оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту машинобудівного підприємства.

Об'єкт дослідження – інвестиційна діяльність машинобудівних підприємств.

Предмет дослідження – процеси управління інвестиційною діяльністю підприємств машинобудівної галузі.

Методи дослідження. Теоретичною основою дисертаційної роботи є об'єктивні закони і фундаментальні положення економічної теорії, теорії інвестування, теорії інвестиційного менеджменту, наукові праці та методичні розробки провідних вітчизняних і зарубіжних вчених.

Для досягнення поставленої мети у дисертаційній роботі були використані такі загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми дослідження: теоретичного

узагальнення, аналізу і синтезу – для дослідження категоріального базису теорії інвестування, теоретичних засад та інструментарію інвестиційного менеджменту; системного і комплексного підходу – для обґрунтування концептуального підходу до економічної сутності інвестиційної діяльності, формування організаційно-економічного механізму функціонування системи інвестиційного менеджменту підприємства, обґрунтування теоретико-методичного підходу до оцінки ефективності останньої; статистичні та графічні – для аналізу стану і тенденцій динаміки інвестиційної діяльності підприємств машинобудівного комплексу України; багатовимірний факторний аналіз – для розробки методичного підходу до оцінки інвестиційної привабливості підприємств машинобудування; імітаційного моделювання – для побудови моделі ефективності інвестиційного проекту; математичного програмування – для формалізації моделі оптимізації інвестиційного портфеля підприємства.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Національного банку України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, в т.ч. звіти про річні результати фінансово-господарської діяльності машинобудівних підприємств, спеціальна економічна література, матеріали науково-практичних конференцій, довідкові матеріали, публікації періодичних видань, вихідні дані і результати розробки конкретних бізнес-планів інвестиційних проектів, результати власних досліджень здобувача на підприємствах машинобудування.

Наукова новизна одержаних результатів. До основних результатів, що містять наукову новизну, належать такі:

вперше:

запропоновано теоретико-методичний підхід до оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємства на основі теорії динамічних систем, у якому критерієм якості управління визначено різницю між бажаною та фактичною траєкторіями зміни у фазовому просторі стану інвестиційної діяльності, вираженого запропонованими показниками корисності інвестиційного портфеля й інвестиційної привабливості підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, дозволяє формувати механізм зворотного зв'язку для взаємного узгодження коригуючих впливів у системі інвестиційного менеджменту підприємства, спрямованих на досягнення планових показників інвестиційної діяльності.

удосконалено:

методичний підхід до оцінки інвестиційної привабливості підприємств за рахунок побудованого на основі багатовимірний факторний аналіз перспективного інтегрального показника, який забезпечує можливість отримувати об'єктивні та надійні оцінки як детермінанти прийняття обґрунтованих рішень щодо об'єктної спрямованості інвестиційної діяльності, що сприятиме оптимізації розподілу обмеженого інвестиційного капіталу серед потенційних реципієнтів;

методичний підхід до формування оптимального інвестиційного портфеля підприємства на основі синтезованої економіко-математичної моделі із використанням корисності ефекту інвестування як критерію, що дає можливість враховувати переважність інвестиційних альтернатив з огляду не тільки на очікувану величину чистого приведенного доходу, а і толерантність ризику інвестора, та сприяє підвищенню ступеня обґрунтованості інвестиційних рішень й ефективності управління інвестуванням;

теоретико-організаційні засади управління інвестиційною діяльністю підприємств за рахунок уточнення процесу формування і реалізації інвестиційної стратегії та обґрунтування теоретико-інструментальних процедур процесу розробки і прийняття рішень щодо оптимізації об'єктної спрямованості інвестиційної діяльності через розкриття логіки функціонування однойменної підсистеми у системі інвестиційного менеджменту, що сприятиме більш ефективному застосуванню інструментарію управління інвестуванням, спрямованому на підвищення прибутковості останнього.

дістали подальший розвиток:

концептуальний підхід до економічної сутності та змісту інвестиційної діяльності підприємства на основі визначення її як динамічної системи, представленої єдністю процесів формування та використання інвестиційних ресурсів, ефективність якої забезпечується інвестиційним менеджментом, що дозволяє моделювати бажаний стан цієї системи для визначення спрямованого на його досягнення оптимального управління;

класифікація інвестицій на підставі систематизації існуючих підходів та уточнення типізації за ознаками сумісності здійснення, ступеня взаємозв'язку, залежності доходів від реалізації, спрямованості дій, що дозволяє всебічно розкрити економічну природу і багатоаспектність прояву інвестицій для удосконалення їх планування, оцінки й аналізу.

Практичне значення отриманих результатів і висновків полягає у тому, що запропоновані розробки становитимуть методичну базу ефективного управління інвестиційною діяльністю підприємств машинобудівної галузі, сприяючи підвищенню обґрунтованості прийняття інвестиційних рішень. Використання побудованої моделі формування оптимального інвестиційного портфеля підприємства забезпечуватиме раціоналізацію розподілу та використання його інвестиційних ресурсів. Реалізація удосконаленого методичного підходу до інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств дозволить інвесторам визначати найперспективніші об'єкти вкладення капіталу, а потенційним реципієнтам – можливості щодо перемоги у конкурентній боротьбі за нього. Застосування розробленого методичного підходу до оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємства забезпечить перебіг його інвестиційної діяльності у запланованих межах, а також уможливить своєчасну реалізацію заходів щодо удосконалення організаційно-економічного механізму управління нею в разі виникнення негативних відхилень у процесі реалізації інвестиційної стратегії.

Основні методичні та прикладні результати дисертаційної роботи впроваджено у практичну діяльність машинобудівних підприємств, а саме: ДП ХМЗ «ФЕД» (м. Харків), ХДАВП (м. Харків), ВА НВТ «Теплоавтомат» (м. Харків). Результати дослідження використані у навчальному процесі кафедри міжнародної економіки ХНАДУ при викладанні дисциплін «Інвестування», «Проектний аналіз», «Планування діяльності підприємства», «Управління проектами».

Особистий внесок здобувача. Усі наукові положення, розробки, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, отримані здобувачем самостійно. Серед них: методичні підходи до оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту машинобудівних підприємств, інтегральної оцінки їх інвестиційної привабливості, формування оптимального інвестиційного портфеля.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження, висновки та пропозиції доповідались, обговорювались і були схвалені на: II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні наукові дослідження – 2006» (м. Дніпропетровськ, 2006 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами» (м. Жовті Води, 2007 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління» (м. Київ, 2007 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи розвитку підприємництва» (м. Харків, 2007 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 13 наукових праць, з яких 8 – у фахових виданнях ВАК України.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи складає 287 сторінок друкованого тексту, з них обсяг основного тексту – 168 сторінок. Матеріали дисертації містять 32 рисунки за текстом, 7 рисунків на 6 сторінках; 3 таблиці за текстом, 3 таблиці на 5 сторінках; бібліографічний список літературних джерел зі 179 найменувань на 14 сторінках, 11 додатків на 93 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** розкрито актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення, наведено дані про впровадження й апробацію основних положень, оговорено структуру роботи.

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємств**» розкрито основні теоретичні положення щодо економічної сутності інвестицій та удосконалено їх класифікацію, розглянуто зміст основних категорій, що відбивають процеси інвестування та інвестиційного менеджменту, узагальнено та доповнено теоретичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємств, досліджено теоретико-методичні положення з оцінки інвестиційної привабливості підприємств.

У процесі дослідження теоретичних аспектів інвестування на мікрорівні із застосуванням системного підходу як інструменту пізнання обґрунтовано концептуальний підхід до економічної сутності та змісту інвестиційної діяльності, за яким остання представлена системною єдністю процесів формування та використання інвестиційних ресурсів, що зумовлена моделлю інвестиційної поведінки підприємства, спрямована на його соціально-економічний розвиток та ефективність якої забезпечується системою інвестиційного менеджменту (рис. 1). Тоді як відомі положення характеризуються визначенням інвестиційної діяльності переважно з позицій процесного підходу як послідовності (чи сукупності) певних дій щодо реалізації інвестицій (а якщо в них і зазначалась системна природа, то останнє не вводилось до дефініції в явному вигляді), пропонується підхід, який визначає інвестиційну діяльність як динамічну цілеспрямовану систему, ефективність функціонування (стан) якої є функцією якості управління.

Рис. 1. Концептуальний підхід до економічної сутності та змісту інвестиційної діяльності підприємства

На підставі аналізу, узагальнення та систематизації існуючих підходів у роботі запропоновано класифікацію інвестицій, в якій уточнено їх типізацію за ознаками сумісності здійснення, ступеня взаємозв'язку, залежності доходів від реалізації, спрямованості дій (зокрема, критично осмислено склад базових і реінвестицій), щодо яких у вивчених джерелах виявлено істотну неузгодженість наукових поглядів.

Дослідження теоретичних положень управління інвестиційною діяльністю підприємства дозволило зробити певні узагальнення, що становило основу для удосконалення та доповнення організаційно-методичних засад і прикладних аспектів інвестиційного менеджменту, визначеного основним інструментом забезпечення ефективності інвестування у флуктуаційних і високоризикових умовах його перебігу.

Показано, що реалізація функцій інвестиційного менеджменту, яка втілюється у сукупність взаємопов'язаних етапів процесу управління інвестиційною діяльністю, ґрунтується на відповідному методологічному, методичному, організаційному й інформаційно-аналітичному забезпеченні та, перебуваючи з ними, а також із технологією (процедурами) управління у системній єдності, утворює організаційно-економічний механізм функціонування системи інвестиційного менеджменту підприємства. Останній знаходить своє уречевлення в ухваленні та реалізації рішень, що мають інвестиційне наповнення. Маючи на меті розвиток теоретичних положень управління інвестиційною діяльністю, у роботі визначено економічний зміст і обґрунтовано принципову схему цього механізму, в якій виділено основні структурні елементи і показано логіку їх взаємозв'язку та взаємодії. Також було доповнено засади стратегічного управління інвестиційною діяльністю підприємства за допомогою побудови структурно-логічної моделі цього процесу, яка розкриває зміст і сприяє розумінню його структури, показуючи як через стадії, що утворюють цикл стратегічного інвестиційного менеджменту, реалізуються функції останнього.

Ґрунтуючись на загальних засадах теорії стратегічного управління, в цілях розвитку організаційно-методичного аспекту інвестиційного менеджменту доповнено методичні положення та рекомендації щодо формування інвестиційної стратегії підприємства на основі уточнення змісту, послідовності та взаємоузгодженості окремих етапів цього процесу. Відмінність пропозицій від відомих підходів полягає, зокрема, у паралельному представленні етапів формування інвестиційних цілей і стратегічного інвестиційного аналізу, об'єднаних процедурою узгодження, а також у введенні як її логічного завершення етапу розробки загальної концепції інвестиційної стратегії підприємства. Надалі названа концепція, уречевлюючи собою інтеграцію результатів попередніх етапів, становитиме підґрунтя для визначення теоретико-інструментальних процедур, необхідних для досягнення бажаного стану, тобто мети (зважаючи, що остання є моделлю першого), інвестиційної діяльності і вибору найбільш ефективного варіанта розвитку підприємства через вкладення капіталу серед множини доступних альтернатив.

З огляду на обмеженість інвестиційного капіталу, доведено важливість оцінки рівня інвестиційної привабливості його потенційних реципієнтів як підґрунтя оптимізації об'єктної спрямованості інвестування, що вимагає наявності адекватного методичного забезпечення її визначення.

Критичний аналіз, узагальнення та систематизація існуючих теоретичних положень і науково-методичного забезпечення оцінки інвестиційної привабливості підприємств дозволили звести відповідний інструментарій у дві групи. До першої віднесено близькі в методичному плані підходи, що мають спільною рисою оцінку привабливості на базі фінансового аналізу, та різняться лише складом і значимістю коефіцієнтів, тоді як друга – об'єднує підходи, в яких в єдиній системі оцінювання взаємопов'язуються різноспрямовані за методологією і процедурами формування

показники, що характеризують різноманітні аспекти діяльності підприємства. Разом з тим встановлено, що низка переваг (комплексність, системність, достатня обґрунтованість і слушність пропозицій), які мали б уможливити отримання повної та всебічної оцінки інвестиційної привабливості, для багатьох із розглянутих підходів нівелюється вагомим недоліком – відсутністю конкретних рекомендацій та детальних схем реалізації. Це зменшує їх практичну значущість для прийняття обґрунтованих рішень щодо напрямків інвестування, а отже, вказує на потребу в удосконаленні.

У другому розділі «**Методичні засади оцінки інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств**» досліджено стан, проаналізовано масштаби та структуру інвестиційної діяльності на вітчизняних підприємствах машинобудування, визначено тенденції динаміки інвестиційного процесу і розкрито основні його чинники; досліджено найпоширеніші методи агрегування величин у інтегральний показник; обґрунтовано і розроблено методичний підхід до інтегральної рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємств, оцінено інвестиційну привабливість окремих підприємств машинобудівної галузі промисловості України.

Проведений аналіз інвестиційної діяльності у машинобудівному комплексі України дозволяє констатувати, що тенденції її динаміки за досліджуваний період у цілому мають позитивний характер (рис. 2, а), вказуючи на стабілізацію та поліпшення інвестиційної ситуації у галузі. Але при цьому обсяги капіталовкладень як у масштабі економіки, так і промислової діяльності зокрема залишаються вкрай незначними (рис. 2, б), що актуалізує потребу у впровадженні комплексу заходів, спрямованих на підвищення інвестиційної активності у цій сфері. Дослідження також виявило, що разом із формуванням сприятливого інвестиційного клімату для залучення інвестиційних ресурсів у машинобудівний комплекс країни потрібна об'єктивна та комплексна інформація про рівень інвестиційної привабливості потенційних реципієнтів капіталу.

а) динаміка інвестиційної діяльності

б) масштаби інвестиційної діяльності

Рис. 2. Тенденції інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств України

Узагальнення результатів проведеного у теоретичній частині дослідження засад оцінки інвестиційної привабливості підприємств дозволяє стверджувати, що переважна більшість вчених, у колі наукових інтересів яких перебуває проблема обґрунтування та розробки відповідного методичного інструментарію, вважають доцільним її вирішення на основі інтегральної оцінки. Відповідно, аналітичний апарат багатьох підходів, що превалюють у вітчизняній практиці, становлять відмінні за процедурою методи агрегування величин у певний інтегральний показник. Необхідно враховувати, що якість отриманої оцінки суттєво залежить від обраної методики узагальнення вхідної інформації. Так, виконаний у роботі аналіз найпоширеніших способів агрегування вказує на притаманність багатьом з них як низки загальних недоліків методичного плану (велика проблематичність вибору значень базових показників для нормування первинних, суб'єктивність обґрунтування вагомості окремих показників при їх згортанні), так і специфічних для окремих методів або певної їх групи. Це обмежує використання останніх у практиці оптимізації розподілу інвестиційних ресурсів і посилює актуальність і науково-практичне значення обґрунтування та розробки такого методичного підходу до інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств, який би мав високий ступінь формалізації, враховував вимоги системності та комплексності, долав труднощі, зумовлені непорівнянністю, різноспрямованістю і мультиколінеарністю, які дуже часто властиві ознакам, що їх має об'єднувати в собі інтегральна оцінка, латентністю і до того ж багатомірністю природи оцінюваної характеристики – інвестиційної привабливості, і при цьому ґрунтувався би на інформаційно не обтяженій системі загальноприйнятих і зрозумілих як для вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів показників.

Для реалізації цієї наукової ідеї у роботі обґрунтовано доцільність розробки методичного підходу до інтегральної оцінки інвестиційної привабливості машинобудівних підприємств на основі використання методів факторного аналізу, оскільки останні широко застосовуються для відбиття і моделювання реальних явищ, природа яких є первісно латентною та багатовимірною. При цьому інвестиційну привабливість визначено саме такою узагальнюючою характеристикою, яка проявляє себе на поверхні явищ у вигляді множини вихідних ознак – коефіцієнтів, що характеризують фінансово-господарський стан підприємства. Розрахункові значення останніх рекомендовані як інформаційна база проведення оцінки з огляду на положення про те, що саме фінансово-господарський стан є прямим відбиттям ефективності функціонування (а отже, й інвестиційної привабливості) потенційних реципієнтів капіталу, найбільш концентровано, але водночас найкращим чином її характеризуючи.

Як оцінку рівня інвестиційної привабливості підприємств, що виступатиме ранжиром у разі побудови їх рейтингу за вказаною характеристикою, запропоновано використовувати перспективний інтегральний показник, який узагальнює в собі проєкції на кожне досліджуване підприємство значень латентних змінних (факторів),

що впливають на інвестиційну привабливість, отриманих у результаті реалізації процедури факторного аналізу. Такий показник обчислюється за формулою (1) шляхом зваженого згортання індивідуальних оцінок значень всіх виділених та інтерпретованих факторів, де вагами виступають внески кожного з них у пояснення повної дисперсії вихідних ознак, тобто частки дисперсії факторів у повній дисперсії

$$R_{IIIj} = \frac{\hat{P}_j \sigma^2}{\sum_{l=1}^{r'} \sigma_l^2} = \frac{\sum_{l=1}^{r'} \hat{p}_{lj} \sigma_l^2}{\sum_{l=1}^{r'} \sigma_l^2}, \quad j = \overline{1, n}, \quad (1)$$

де $\hat{P}_j = (\hat{p}_{lj})$ – вектор-рядок оцінок значень l -х факторів для j -го підприємства; $\sigma^2 = (\sigma_l^2)$ – вектор-стовпчик часток повної дисперсії ознак, поясненої l -м фактором, r' – кількість виділених та інтерпретованих факторів.

Використовуючи запропонований методичний підхід, досліджено інвестиційну привабливість 136 підприємств машинобудівної галузі промисловості України у 2004-2006 рр. На базі 45 вихідних коефіцієнтів було виділено 12 гіпотетичних факторів, що мають істотний вплив на цю характеристику, 9 з яких на основі аналізу наборів ознак, що увійшли до складу кожного із найбільшими коефіцієнтами факторних навантажень, отримали змістовну інтерпретацію, а саме: фінансова стійкість підприємства, ліквідність і платоспроможність, ефективність використання ресурсів (рентабельність), стан і рух основного капіталу, структура майна, ділова активність, структура капіталу, стан оборотних активів, структура комерційного результату господарської діяльності. Встановлена постійність якісного складу кожного з факторів, яка мала місце щороку, вказує на адекватність отриманих висновків. За результатами зведення отриманих (за методом множинної регресії) оцінок значень інтерпретованих факторів у інтегральний показник побудовано рейтинг досліджуваних підприємств за рівнем інвестиційної привабливості, що дозволило визначити серед них найбільш перспективних реципієнтів інвестиційного капіталу (табл. 1).

Таблиця 1

Найпривабливіші машинобудівні підприємства України серед досліджуваних

Назва підприємства	Величина R_{III} / (рейтинг)		
	2004 р.	2005 р.	2006 р.
ЗАТ «Чернігівський автозавод»	1,0010 / (2)	1,0157 / (2)	1,5991 / (1)
ЗАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»	0,6192 / (4)	0,7286 / (3)	0,8795 / (2)
ВАТ «Одеський завод поршневих кілець»	0,9938 / (3)	0,2721 / (19)	0,8041 / (3)
ВАТ «Луцький автомобільний завод»	0,3574 / (14)	0,6699 / (6)	0,7559 / (4)
ВАТ «Азовмаш»	1,3090 / (1)	1,1739 / (4)	0,7148 / (5)
ЗАТ «Артемівський машинобудівний завод «Вістек»	0,5321 / (5)	0,4257 / (9)	0,6907 / (6)

Разом з тим «індикативне» підприємство (його показники запропоновано обирати на нормативному або за його відсутності на мінімально прийнятному рівні) у 2006 р. зайняло 56-ту позицію із значенням інтегральної оцінки 0,054, що вказує на наявність значної кількості інвестиційно привабливих підприємств у галузі.

У третьому розділі «**Формування ефективної системи управління інвестиційною діяльністю підприємств машинобудування**» доповнено науково-методичний інструментарій інвестиційного менеджменту, обґрунтовано процес розробки і прийняття ефективних рішень щодо об'єктної спрямованості інвестиційної діяльності, наведено рекомендації з моделювання ефективності інвестиційного проекту, формалізовано модель формування оптимального інвестиційного портфеля, розроблено теоретико-методичний підхід і запропоновано рекомендації щодо оцінки та підвищення ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємства.

На підставі узагальнення існуючих розробок з питань теоретико-організаційного забезпечення інвестиційного менеджменту обґрунтовано процес розробки і прийняття рішень з формування оптимального інвестиційного портфеля підприємства, який (процес) представлено послідовним просуванням вздовж ланцюга «портфель інвестиційних пропозицій – портфель інвестиційних альтернатив – інвестиційний портфель підприємства» із поступовим звуженням та оптимізацією структури кожної з його ланок. Так, серед доступних підприємству-інвестору інвестиційних пропозицій шляхом багатокритеріального відбору виділяється множина привабливих і відповідних його ресурсно-технологічному потенціалу, які після поглибленого аналізу ефективності у разі задовільних його результатів включаються до портфеля інвестиційних альтернатив. Певна комбінація останніх із використанням запропонованого нижче інструментарію оптимізації, у свою чергу, перетворюється на інвестиційний портфель підприємства. Оптимальним у роботі визначено такий інвестиційний портфель, що забезпечує максимальну очікувану корисність для певного рівня толерантності ризику. Відмінною рисою запропонованого підходу виступає також і логіка взаємодії системи інвестиційного менеджменту із підсистемою прийняття інвестиційних рішень, що полягає у передачі першою теоретичного підґрунтя (зокрема, мети, показників потенційних інвестиційних пропозицій, критеріальної бази відбору, системи обмежень), на основі якого останньою із застосуванням відповідного аналітичного інструментарію виробляються рекомендації (рішення) щодо формування оптимального інвестиційного портфеля.

Ґрунтуючись на положенні, що врахування невизначеності, зумовленої варіацією параметрів внутрішнього і зовнішнього середовища, сприятиме підвищенню ефективності інвестування, доведено необхідність застосування економіко-математичних методів під час обґрунтування і прийняття управлінських рішень щодо об'єктної спрямованості інвестиційної діяльності, що вноситиме елементи детермінованості у перебіг останньої. З огляду на випадковий характер величин, що виступають критеріями ефективності інвестування, через варіацію її детермінант для підвищення ступеня достовірності прогностичних оцінок під час проведення поглибленого аналізу інвестиційно привабливих пропозицій запропоновано на основі методу Монте-Карло імітаційну модель ефективності інвестиційного проекту. Результати її використання становитимуть інформаційне підґрунтя для реалізації оптимізаційної процедури при формуванні остаточного варіанта рішення щодо складу інвестиційного портфеля.

Показано, що інвестування в умовах обмеженості ресурсів, що є характерним для машинобудування, вимагає науково обґрунтованого методичного інструментарію оптимізації об'єктної спрямованості, щодо якого виявлено потребу в удосконаленні. Виходячи з аналізу сутності економічної задачі формування оптимальної структури інвестиційного портфеля підприємства, що відноситься до класу екстремальних задач розподілу ресурсів серед множини альтернатив шляхом багатокритеріальної оптимізації набору останніх, зроблено висновок про доцільність її рішення на основі використання методів математичного програмування. При цьому як критерій оптимальності обґрунтовано використання корисності результату інвестування, вираженого очікуваною величиною чистої приведеної вартості, що уможливило одночасне врахування в одному показнику як абсолютного ефекту, так і ставлення інвестора до ризику, пов'язаного із його отриманням. За аналітичний вираз цільової функції, яка формалізує запропонований критерій, з огляду на припущення економічної теорії щодо несхильності людей в абсолютній більшості до ризику рекомендовано прийняти експоненціальну залежність.

Здійснено економічну постановку та обґрунтування оптимізаційної задачі, яка має розв'язуватись у процесі розробки і прийняття рішень з формування оптимального інвестиційного портфеля підприємства, а також синтезовано відповідну економіко-математичну модель у вигляді задачі математичного програмування нелінійного типу з бульовими змінними, цільова функція якої має вигляд

$$y = f(x) = \sum_{i=1}^n u_i = \sum_{i=1}^n \left(1 - e^{-\frac{\sum_{t=1}^{T-T_i+1} \frac{E(NPV_i) \cdot x_{it}}{(1+r)^{t-1}}}{\tau}} \right) \rightarrow \max, \quad x_{it} \in X, \quad (2)$$

де x_{it} – логічна змінна, що відбиває факт вибору для реалізації i -ї інвестиційної альтернативи у момент часу t ; n – кількість альтернатив (об'єктів) інвестування, од.; i – номер окремої альтернативи інвестування; u_i – корисність результату, що його передбачається отримати в разі реалізації i -ї альтернативи; $E(NPV_i)$ – математичне очікування величини чистого приведенного до початку життєвого циклу i -ї альтернативи доходу, грн; r – ставка дисконтування, що враховує вартість грошей у часі, частки од.; τ – рівень толерантності ризику інвестора, грн (визначається за методом детермінованого еквіваленту); $[1, T]$ – горизонт планування, періодів; t – номер окремого моменту часу; T_i – життєвий цикл i -ї альтернативи інвестування, періодів; X – множина допустимих планів.

Обмеження моделі стосуються дотримання вимог щодо повного покриття інвестиційних потреб у часовому розрізі за неперевищення бюджету, структури та середньозваженої вартості інвестиційного капіталу, а також сумісності та взаємозв'язку інвестиційних альтернатив згідно з уточненою у роботі класифікацією.

Розроблена модель дозволяє формувати оптимальний інвестиційний портфель за часової оптимізації його реалізації, втіленої у календарному плані інвестування, й

узгодження із наявними ресурсними можливостями підприємства, визначати структуру інвестиційного капіталу для кожного часового періоду горизонту планування, причому таку, щоб середня за цей період середньозважена його вартість не перевищувала встановленої інвестором величини, а також враховувати динамічність інвестування та часову вартість грошей, корисність інвестиційних альтернатив і зміну їх ефективності у часі через відстрочення реалізації, зміну обсягу інвестиційних ресурсів у майбутніх періодах під впливом перерозподілу невикористаного у попередніх періодах капіталу та реінвестування доходів, генерованих раніше впровадженими проектами, ступінь взаємозв'язку та сумісності окремих проектів, різну тривалість життєвого циклу проектів і регламентованість періоду їх впровадження.

Важливим завданням, що зумовлює дослідження, є обґрунтування і розробка теоретико-методичних положень з оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємств та практичних рекомендацій щодо її підвищення.

У роботі показано, що об'єкт управління – інвестиційна діяльність – є складною динамічною системою стан (результати функціонування) якої, виражений фазовими координатами, визначається управлінським впливом. При цьому оцінку якості останнього доцільно здійснювати не за кінцевими результатами, а вже у процесі їх досягнення шляхом моніторингу та діагностики послідовного переходу об'єкта з одного проміжного стану до іншого, який він здійснює, прямуючи до бажаного, під впливом суб'єкта, що утворює відповідну траєкторію у фазовому просторі (рис. 3).

Як фазові координати системи пропонується використовувати показники, що отримуються в результаті реалізації розроблених методичних підходів до формування оптимального інвестиційного портфеля підприємства та оцінки його інвестиційної привабливості, а саме: очікувану корисність сформованого портфеля та різницю між рейтингами досліджуваного й «індикативного» підприємств за рівнем інвестиційної привабливості. Це уможливило формалізацію моделювання бажаної траєкторії зміни стану інвестиційної діяльності у фазовому просторі на етапі планування останньої.

Ґрунтуючись на положенні, що мета є моделлю бажаного стану системи, а ефективність управління у самому загальному вигляді визначається ступенем досягнення поставлених цілей, як критерій ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємства запропоновано різницю між бажаним і фактично досягнутим станом інвестиційної діяльності у момент часу t , тобто ступінь збігу відповідних траєкторій його зміни. Розрахунок цього показника пропонується здійснювати за формулою (3). Критерій K_E свідчить про якість управлінського впливу у системі інвестиційного менеджменту.

$$K_E = z^{\text{баж}}(t) - z^{\text{факт}}(t) = \left(z_{U_{II}}^{\text{баж}}(t), z_{\Delta R_{III}}^{\text{баж}}(t) \right) - \left(z_{U_{II}}^{\text{факт}}(t), z_{\Delta R_{III}}^{\text{факт}}(t) \right) \rightarrow \min, \forall t = \overline{1, T}, \quad (3)$$

де $z^{\text{баж}}(t)$, $z^{\text{факт}}(t)$, $U_{II}^{\text{баж}}$, $U_{II}^{\text{факт}}$, $\Delta R_{III}^{\text{баж}}$, $\Delta R_{III}^{\text{факт}}$ – відповідно бажані та фактичні стан інвестиційної діяльності у момент часу t , корисність інвестиційного портфеля підприємства і різниця між рейтингами досліджуваного та «індикативного» підприємств за рівнем інвестиційної привабливості.

Рис. 3. Принципова схема оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємства

Отримана оцінка ефективності системи інвестиційного менеджменту у кожний момент часу дозволяє зробити висновок щодо необхідності, ступеня та спрямованості управлінського втручання (у формі регулювання) у перебіг інвестиційної діяльності, для чого в роботі обґрунтовано механізм, що дозволяє забезпечити взаємне узгодження коригуючих впливів для повернення об'єкта управління на заплановану траєкторію.

Запропоновані у роботі методичні підходи можуть використовуватись у практичній діяльності підприємств машинобудівної промисловості. Розроблені положення та пропозиції доповнюють існуючий інструментарій інвестиційного менеджменту, спрямовані на науково обґрунтоване управління інвестиційною діяльністю підприємства та підвищення у такий спосіб ефективності останньої.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено обґрунтування, теоретичне узагальнення і перспективне рішення науково-практичного завдання розвитку інструментарію управління інвестиційною діяльністю підприємств машинобудування. Зміст основних висновків і рекомендацій зводиться до такого:

1. Показано, що закладення теоретичних підвалин для формування цілісної системи управління інвестиційною діяльністю машинобудівних підприємств вимагає однаковості у тлумаченні категорій, що відбивають інвестиційний процес, комплексний аналіз та узагальнення існуючих підходів до економічного змісту яких дозволили уточнити їх дефініції. Обґрунтовано концептуальний підхід до інвестиційної діяльності підприємства, що визначає її як представлену єдністю процесів формування та використання інвестиційних ресурсів динамічну систему, ефективність якої є функцією інвестиційного менеджменту, що дозволяє моделювати бажаний стан цієї системи та потрібну траєкторію його зміни і визначати на цій основі оптимальне управління, спрямоване на досягнення такого стану.

Встановлено, що практика організації та управління інвестиційною діяльністю підприємств вимагає класифікації інвестицій для їх оцінки і планування, у зв'язку з чим запропоновано комплексну удосконалену класифікацію, яка всебічно розкриває багатогранність інвестицій та уточнює типізацію останніх за окремими ознаками.

2. Удосконалено процес формування інвестиційної стратегії підприємства за рахунок уточнення змісту, послідовності та взаємозв'язку окремих його етапів, щодо яких у результаті дослідження й узагальнення теоретичних положень з питань управління інвестиційною діяльністю було виявлено процедурну неузгодженість. Розкрито організаційно-економічний механізм функціонування системи інвестиційного менеджменту, представлено структурно-логічну модель процесу стратегічного управління інвестиційною діяльністю. Запропоновані рекомендації спрямовані на більш ефективне застосування підприємствами інструментарію обґрунтування шляхів їх стратегічного розвитку через механізм інвестування, які забезпечать раціональне використання наявного потенціалу.

3. За результатами аналізу стану та розвитку інвестиційної діяльності у машинобудівному комплексі України у 2001-2006 рр. виявлено позитивні тенденції динаміки і зроблено висновок про поступове відновлення інвестиційного процесу на підприємствах цієї галузі, але при цьому встановлено, що рівень їх інвестиційної

активності залишається вкрай низьким як через несприятливий інвестиційний клімат і гостру нестачу ресурсів, так і неефективний інвестиційний менеджмент.

4. Встановлено, що неодмінною передумовою інвестування та детермінантою прийняття обґрунтованих рішень щодо його об'єктної спрямованості виступає інвестиційна привабливість потенційних реципієнтів капіталу.

Удосконалено методичний підхід до інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств, який ґрунтується на комплексному застосуванні методів фінансового та багатовимірного факторного аналізу. Показано, що його використання при формуванні інвестиційної стратегії дозволить отримувати об'єктивну та надійну оцінку рівня привабливості потенційних реципієнтів, що дозволить підвищити обґрунтованість альтернатив при прийнятті рішень щодо напрямків інвестування.

Досліджено інвестиційну привабливість 136 підприємств машинобудівної промисловості України згідно з обґрунтованим методичним підходом і на основі запропонованого інтегрального показника побудовано їх рейтинг у 2004-2006 рр., який визначив найбільш перспективних реципієнтів капіталу у цій галузі.

5. Обґрунтовано процес розробки і прийняття рішень з формування інвестиційного портфеля підприємства на основі визначення й упорядкування теоретико-інструментальних процедур, реалізація яких забезпечить оптимальність рішень. Показано, що формалізація задачі оптимізації об'єктної спрямованості інвестування ускладнена багатокритеріальністю розв'язання. Розроблено методичний підхід до формування оптимального інвестиційного портфеля на основі синтезованої економіко-математичної моделі із використанням як оптимізаційного критерію корисності очікуваного ефекту інвестування, що дозволить суб'єктам інвестування приймати науково обґрунтовані рішення щодо складу портфеля на підставі врахування не тільки величини абсолютного ефекту, а і ступеня толерантності ризику, сприяючи підвищенню ефективності управління інвестиційною діяльністю у машинобудівній галузі промисловості.

6. Обґрунтовано та розроблено теоретико-методичний підхід до оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту машинобудівного підприємства, застосування якого дозволить виявляти зміну рівня ефективності та вносити своєчасні корективи до організаційно-економічного механізму її функціонування, що підвищуватиме стійкість цієї системи та забезпечуватиме дієвість управлінських впливів, які нею ініціюються. Запропоновано механізм формування і взаємного узгодження коригуючих впливів у системі інвестиційного менеджменту підприємства для забезпечення перебігу його інвестиційної діяльності у запланованих рамках.

7. Результати дисертаційного дослідження впроваджено на ДП ХМЗ «ФЕД», ХДАВП, ВА НВТ «Теплоавтомат». Основні положення і науково-методичні розробки дисертації можуть бути рекомендовані для подальшого впровадження та використання в науково-дослідних і проектних установах, управліннях державної адміністрації та Міністерстві промислової політики України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Покатаєва К. П. Інвестиційна сфера української економіки : сучасний стан і актуальні проблеми / К. П. Покатаєва // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. – Донецьк : ДонДУЕТ. – 2006. – Вип. 21, Т. 3. – С. 382-388.
2. Покатаєва К. П. Концептуальний підхід до економічної сутності інвестиційної діяльності / К. П. Покатаєва // Економіка розвитку. – Харків : Вид-во ХНЕУ. – 2007. – № 4 (44). – С. 51-53.
3. Гриньов А. В. Теоретичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства / А. В. Гриньов, К. П. Покатаєва // Економіка : зб. наук. пр. – Харків : ХНПУ. – 2007. – Вип. 7. – С. 15-21. Здобувачем запропоновано схему організаційно-економічного механізму функціонування системи інвестиційного менеджменту підприємства і рекомендації щодо формування інвестиційної стратегії підприємства.
4. Покатаєва К. П. Теоретичні аспекти визначення категорій «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна привабливість» / К. П. Покатаєва // Коммунальное хозяйство городов : научн.-технич. сб. Серия : Экономические науки. – К. : Техника. – 2007. – Вып. 75. – С. 262-268.
5. Покатаєва К. П. Методичний підхід до інтегральної рейтингової оцінки інвестиційної привабливості підприємств на підґрунті використання методів факторного аналізу / К. П. Покатаєва // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2007. – № 14. – С. 57-69.
6. Покатаєва К. П. Моделювання динаміки інвестиційного процесу на макrorівні / К. П. Покатаєва // Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства : Економічні науки. – Харків : ХНТУСГ. – 2007. – Вип. 56. – С. 242-250.
7. Покатаєва К. П. Управління інвестиційним портфелем підприємства на основі використання економіко-математичних методів / К. П. Покатаєва // Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ. – 2007. – Вип. 233 : В 5 т. – Т. IV. – С. 877-888.
8. Покатаєва К. П. Теоретико-методичний підхід до оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємства / К. П. Покатаєва // Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ. – 2008. – Вип. 235 : В 4 т. – Т. II. – С. 479-486.
9. Покатаєва К. П. Сучасні проблеми формування та оцінки ефективності інвестиційного портфеля / К. П. Покатаєва // Сучасні наукові дослідження – 2006 : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 20-28 лютого 2006 р., м. Дніпропетровськ. – Дніпропетровськ : Наука і освіта. – 2006. – Том 22. Економічні науки. – С. 74-77.
10. Покатаєва К. П. Класифікація інвестицій – теоретичне підґрунтя процесу інвестування / К. П. Покатаєва // Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 лютого 2007 р., м. Жовті Води. – Дніпропетровськ : Наука і освіта. – 2007. – Том 7. – С. 586-590.

11.Покатаєва К. П. Теоретичні засади фінансування інвестиційної діяльності підприємств / К. П. Покатаєва // Науково-технічний розвиток : економіка, технології, управління : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених, 19-21 квітня 2007 р., м. Київ. – К. : ТОВ «ЕКМО». – 2007. – С. 146-147.

12.Покатаєва К. П. Інвестиційна привабливість як підґрунтя оптимізації об'єктної спрямованості інвестиційної діяльності / К. П. Покатаєва // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 грудня 2007 р., м. Харків. – Харків : Вид-во ХНАДУ. – 2007. – Ч. 1. – С. 156-158.

13.Міжнародні інвестиції : навч.-метод. посіб. / Бредіхін В. М., Близнюк А. О., Покатаєва К. П., Попкова К. О. – Харків : ХНАДУ, 2008. – 268 с. Здобувачем підготовлені такі розділи: міжнародний інвестиційний ринок, міжнародні інвестиційні операції з цінними паперами підприємств.

АНОТАЦІЇ

Покатаєва К.П. Управління інвестиційною діяльністю підприємств машинобудування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». – Харків, 2008.

Дисертаційну роботу присвячено актуальним проблемам теоретичних, методичних і прикладних аспектів управління інвестиційною діяльністю підприємств.

У дисертації досліджено теоретичні засади інвестування. Обґрунтовано концептуальний підхід до інвестиційної діяльності підприємства. Узагальнено і доповнено теоретичне підґрунтя й організаційно-методичний інструментарій інвестиційного менеджменту. Розроблено методичні рекомендації щодо формування інвестиційної стратегії підприємства. Досліджено теоретико-методичні положення оцінки інвестиційної привабливості підприємств.

Проаналізовано стан і тенденції динаміки інвестиційної діяльності підприємств машинобудівного комплексу країни. Удосконалено методичний підхід до інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств. Досліджено інвестиційну привабливість машинобудівних підприємств у 2004-2006 рр.

Удосконалено процес розробки і прийняття інвестиційних рішень. Побудовано імітаційну модель ефективності проекту. Розроблено економіко-математичну модель формування оптимального інвестиційного портфеля підприємства. Наведено теоретико-методичний підхід до оцінки ефективності системи інвестиційного менеджменту підприємства, підготовлено рекомендації і сформовано механізм її підвищення.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність підприємств машинобудування, інвестиційний менеджмент, ефективність, інвестиційна привабливість, корисність інвестиційного портфеля.

Покатаева Е.П. Управление инвестиционной деятельностью предприятий машиностроения. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» Министерства образования и науки Украины. – Харьков, 2008.

Диссертационная работа посвящена актуальным проблемам теоретических, методических и прикладных аспектов управления инвестиционной деятельностью предприятий машиностроительной отрасли промышленности Украины.

В диссертации проведено исследование теоретических основ инвестирования. Обоснован концептуальный подход к экономической сущности инвестиционной деятельности предприятия. Представлена комплексная уточненная классификация инвестиций. Обобщен и дополнен теоретический базис и организационно-методический инструментарий управления инвестированием. В частности, обоснована принципиальная схема организационно-экономического механизма функционирования системы инвестиционного менеджмента предприятия, усовершенствован процесс и обоснованы методические рекомендации по формированию инвестиционной стратегии, представлена структурно-логическая модель процесса стратегического управления инвестиционной деятельностью. Исследованы теоретические аспекты и выполнен анализ методического инструментария оценки инвестиционной привлекательности предприятий.

Проведен анализ состояния и определены тенденции динамики инвестиционной деятельности предприятий машиностроительного комплекса Украины. Предложены мероприятия по улучшению инвестиционного климата, обоснованы пути активизации и повышения эффективности инвестиционного процесса на предприятиях отрасли.

Усовершенствован методический подход к интегральной оценке инвестиционной привлекательности предприятий на основе синтеза методов финансового и многомерного факторного анализа. В отличие от существующих, данный подход обеспечивает преодоление субъективизма при определении весомости отдельных показателей, сводимых в интегральную оценку, что позволяет получать надежные результаты. В свою очередь, это позволит оптимизировать распределение ограниченного инвестиционного капитала за счет принятия обоснованных и эффективных решений относительно выбора потенциальных реципиентов. Проанализирована инвестиционная привлекательность отдельных предприятий машиностроения Украины в 2004-2006 гг.

Усовершенствован процесс разработки и принятия решений относительно объектной направленности инвестиционной деятельности. Построена имитационная модель эффективности инвестиционного проекта. Разработана экономико-математическая модель формирования оптимального инвестиционного портфеля.

В качестве оптимизационного критерия при этом предложена ожидаемая полезность портфеля, что позволяет учитывать предпочтительность результата инвестирования, принимая во внимание не только абсолютную его величину, но и толерантность риска инвестора.

Представлен теоретико-методический подход к оценке эффективности системы инвестиционного менеджмента предприятия: соответствующим критерием определена разница между желаемым и фактически достигнутым состоянием инвестиционной деятельности, выраженным предложенными показателями ожидаемой полезности портфеля и инвестиционной привлекательности предприятия. Подготовлены рекомендации и обоснован механизм формирования и взаимного согласования корректирующих воздействий в системе инвестиционного менеджмента для повышения эффективности управления инвестиционной деятельностью предприятия.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность предприятий машиностроения, инвестиционный менеджмент, эффективность, инвестиционная привлекательность, полезность инвестиционного портфеля.

Pokataeva K. Management of machine-building enterprises' investment activity. – Manuscript.

Thesis for scientific degree of candidate in economic sciences by specialty 08.00.04 – Economy and management of enterprises (on kinds of economic activity). – National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute». – Kharkiv, 2008.

The thesis is devoted to urgent problems of theoretical, methodical and applied aspects of enterprises' investment activity management.

The theoretical bases of investing have been explored in the thesis. The conceptual approach to enterprise' investment activity essence has been grounded. The theoretical basis and organization and methodical tool of investment management have been generalized about and supplemented. The methodical recommendations relatively enterprise' investment strategy forming have been elaborated. The theoretical and methodical theses of enterprises' investment attractiveness evaluation have been analyzed.

The condition and tendencies of Ukrainian machine-building enterprises' investment activity dynamics have been analyzed. The methodical approach for enterprises' investment attractiveness integral appraisalment has been improvement. The investment attractiveness of machine-building enterprises' has been investigated.

The investment decisions making process has been improvement. The investment project efficiency imitation model has been created. The economic and mathematic model of enterprise' optimal investment portfolio construction has been elaborated. The theoretical and methodical approach for enterprises' management system efficiency evaluation has been offered and practical recommendations and mechanism of its rising have been proposed.

Key words: investment, machine-building enterprises' investment activity, investment management, efficiency, investment attractiveness, investment portfolio utility.

ПОКАТАЄВА КАТЕРИНА ПЕТРІВНА

**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ**

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук